

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

En gång är ingen gång

Begripliggörande av våld i nära relation

Molly Helmersson & Gabriella Svensson

Kandidatuppsats: SOPA63

Aktuell termin: HT 2020

Handledare: Tove Harnett

Abstract

Authors: Molly Helmersson and Gabriella Svensson

Title: One time equals zero – making intimate partner violence understandable

Supervisor: Tove Harnett

Assessor: Lotta Jägervi

The purpose of this study was to gain deeper knowledge about men's violence against women and how women comprehended violent incidents in their relationships, and how they made violence understandable for themselves. Our intention was to gain deeper understanding of reasons women gave for staying in violent relationships. The method chosen for this study was a thematical analysis, using five different biographies written by women who previously had lived in violent and abusive relationships. In order to analyze the biographies, we used the concepts *Accounts* (Scott & Lyman 1986) and *Traumatic bonding* (Holmberg & Enander 2010). Our main finding suggests that the women rarely spoke about the incidents in terms of violence, instead they called them accidents. The women also blamed themselves for their men's violent behavior and thereby they justified their behavior. Within the relationship they created a culture with a different set of rules and norms which influenced what they found acceptable. Our study also suggests that there is a difference between how researchers and women affected by intimate partner violence define the term violence. The varied comprehension of violence can be a challenge within social work because of how social workers and women living in violent relationships define and talk about intimate partner violence. If women do not define incidents as violence, they may not ask for help, which is part of the challenge with approaching women living in violent relationships.

Keywords: intimate partner violence, violence against women, comprehending violent relationships, accounts, traumatic bonding

Förord

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Tove Harnett som bidragit med inspirerande idéer och som gett oss vägledning under arbetets gång!

Att skriva denna uppsats har varit givande, men också krävande. Processen har i många avseenden liknat ”fritt fall” på en nöjespark, där det sakta går uppåt, och snabbt utför... och sen upp igen. Därför vill vi även tacka varandra för att vi tillsammans har tagit oss igenom denna process och stöttat varandra i både upp- och nedgångar.

Molly Helmersson & Gabriella Svensson
Lund, januari 2021

Innehållsförteckning

Abstract	2
Förord	3
1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar.....	7
1.4 Avgränsning.....	7
1.5 Begreppsförklaringar	7
2. Kunskapsläge	9
2.1 Orsaker till våld.....	9
2.2 Föreställningar om våld och misshandel	12
2.3 Hanteringsstrategier	14
3. Teorier och begrepp	17
3.1 Accounts	17
3.2 Det traumatiska bandet	19
4. Metod	21
4.1 Metodologiska överväganden.....	21
4.2 Urval och datainsamling	23
4.3 Presentation av självbiografierna	25
4.4 Bearbetning och analys av empiri.....	26
4.5 Tillförlitlighet	28
4.6 Etiska överväganden	29
4.7 Arbetsfördelning.....	30
5. Resultat och analys	31
5.1 Enstaka olyckshändelser, men inte våld.....	32
5.2 Det är mitt fel att han slår	35
5.3 Hopp om förändring.....	38
6. Avslutande diskussion	42
7. Referenslista	45

1. Inledning

1.1 Problemformulering

”Varför går du inte” är den vanligaste frågan att ställa till en kvinna som utsätts för våld av den man hon lever tillsammans med. Frågan rymmer ett avståndstagande från våldshandlingen, men också en underton av kritik av dess offer: En kvinna som fortsätter att leva tillsammans med en man som misshandlar henne kan inte vara fullt normal (Hydén 2008).

I Sverige finns det en utbredd uppfattning om att en våldsutsatt kvinna ska gå vid första slaget som lösning av en mans våld. Utifrån denna uppfattning kan det tolkas som att en kvinna som inte lämnar en våldsam man accepterar att leva med våld (Enander 2010). Kvinnorna riskerar att stigmatiseras av samhället där de å ena sidan kan ses som *home wreckers* om de lämnar mannen eftersom de anses ha ett ansvar att hålla samman familjen. Å andra sidan kan det åligga kvinnan ansvar att lösa situationen genom att lämna mannen. Detta kan leda till en ”damned if you do and damned if you don’t”- situation för kvinnan (Enander 2010).

Eliasson och Ellgrim (2006) skriver om olika typer av våld. Dessa typer av våld kan vara fysiskt, sexuellt och psykiskt. Men våld kan även utövas genom olika maktmedel och dominansmetoder. Författarna beskriver att det är av vikt att på ett korrekt sätt definiera ett visst begrepp och när det gäller våld så bör olika aspekter av våld visas. Det är inte bara inom forskning och när det gäller statistik som definitionen av våld är viktig utan författarna menar att det även är viktigt i vardagliga sammanhang. De beskriver att det kan vara enklare att identifiera det fysiska våldet som våld medan andra aspekter av våld är svårare att definiera och att det då inte uppfattas som våld.

Enligt Brottsförebyggande rådet (BRÅ 2020) anmälde 8820 kvinnor över 18 år att de blivit misshandlade av sin partner under år 2019. Detta motsvarar 31 procent av de anmälda misshandelsbrotten under år 2019 mot kvinnor. Statistiken visar även en tydlig skillnad mellan könen då motsvarande siffor för en man över 18 år var 1710 anmälningar, vilket motsvarade 6 procent av det totala antalet anmälda

misshandelsfall bland män. Denna statistik visar enbart anmälda misshandelsbrott. Mörkerantalet kan dock antas vara stort då faktorer som brottets allvarlighetsgrad, vilken relation offret har till gärningsmannen samt var brottet äger rum har visat sig påverka benägenhet att anmäla våldsbrott. Lundgren et al. (2001) menar därför att mycket av det våld som kvinnor utsätts för av en partner aldrig anmäls.

Det finns mycket forskning om våld i nära relationer. Forskningen berör hur våldet definieras och vilken innebörd våldet har. Denna forskning är av stor vikt för det sociala arbetet. Det är viktigt att vara medveten om bilden av våld och hur det påverkar både den utsatta och den som utsätter. Det finns flera olika typer av våld som definieras genom olika begrepp, och inom forskningsfältet finns det flera olika definitioner av vad "riktigt" våld är och dessa nås inte alltid av allmänheten. Till följd av detta kan det uppstå ett spänningsfält mellan forskningsfältets, praktikernas och allmänhetens definition då de kan ha olika uppfattningar av vad "riktigt" våld är. Det är därför av vikt att inom socialt arbete förstå våldet utifrån de berördas uppfattning om våld. Vi har funnit att forskning som berör den utsattes uppfattning av våld behöver utvecklas, då det är ett område som färre studier har genomförts inom. Genom denna studie vill vi därför belysa ämnet genom ett annat teoretiskt perspektiv än det som tidigare haft starkt fäste inom forskningsfältet, och därigenom kunna visa på andra dimensioner av fenomenet. Vi vill förstå våld så som det uppfattas av personer som tidigare blivit utsatta för våld. Därför ämnar uppsatsen undersöka våldsutsattas syn på våld och hur kvinnor begripliggör att de har levt i en våldsam relation.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att få en fördjupad förståelse för hur kvinnor som lever i våldsamma relationer resonerar kring våldet och orsaker till att stanna kvar i relationen.

1.3 Frågeställningar

- Hur begripliggör kvinnor genom självbiografier upplevelser som äger rum i våldsamma relationer?
- Hur förklarar kvinnor genom självbiografier att de stannar kvar i en relation där de utsätts för våld?

1.4 Avgränsning

Med våld i nära relation syftar vi i denna uppsats på en heterosexuell relation där våldsutövaren är en man. De våldstyper som författarna beskriver i relationerna är i huvudsak psykiskt och fysiskt våld. Ursprungligen var inte tanken att avgränsa studien till heterosexuella relationer. Inte heller var tanken att undersöka enbart relationer där mannen är den som utövar våld gentemot kvinnan. Efter sökning av empiri framgick det dock att självbiografier som speglar våldsutövning i andra relationskonstellationer var svåra att finna, därav skapades avgränsningen i uppsatsen.

1.5 Begreppsförklaringar

Nedan ges förklaringar av begrepp och definitioner som är relevanta för uppsatsen. Enligt Lag om ändring i Brottsbalken SFS 1998:393 3 kap 5 § är definitionen av misshandel:

Den som tillfogar en annan person kroppskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader (SFS 1998:393).

Enligt Socialstyrelsens (2019) definition är våld och utsatthet i nära relationer av varierad karaktär, från knappt märkbara handlingar till grova brott. Våldet är många gånger ett mönster där det finns en kombination av olika typer av våld. De våldstyper som definieras är:

- **Fysiskt våld** definieras som att bli knuffad, bli fasthållen, dragen i håret, slag eller sparkar.
- **Sexuellt våld** definieras som påtvingade sexuella handlingar som våldtäkt eller andra sexuella handlingar personen inte vågar säga nej till.
- **Psykiskt våld** definieras som direkta eller indirekta hot. Dessa kan även riktas mot husdjur för att skada kvinnan. Även förlöjligande innefattas.
- **Social utsatthet** definieras som olika frihetskränkningar, exempelvis isolering och förhindrande av sociala aktiviteter.

2. Kunskapsläge

I kapitlet kommer vi att beskriva sökningsprocessen av tidigare forskning samt redogöra för den forskning som vi har funnit och som används i uppsatsen. För att hitta tidigare forskning har vi använt oss av LUBsearch och LIBRIS. Sökord som har använts är: våld i nära relationer, kvinnomisshandel, våld i familjen, spouse abuse, battered woman, domestic violence, leaving process, victim blaming, intimate partner violence, understanding domestic violence och våld mot kvinnor. Vi har funnit mycket forskning som berör ämnet våld i nära relationer. Det ledde till att mycket av arbetet har bestått av att sälla och sortera bland den tidigare forskning som funnits. Genom att gå igenom tidigare forskning har vi funnit ytterligare forskning.

2.1 Orsaker till våld

Under de senaste tjugofem åren har mäns våld mot kvinnor i nära relationer uppmärksammas som ett socialt problem i samhället. Utifrån ett feministiskt perspektiv har mäns våldsbruk betraktats som ett led i de olika positioner män och kvinnor har i samhället. Ett sätt som mäns överordning och kvinnors underordning i samhället kommer till uttryck är genom att män utövar våld mot kvinnor. Detta beskrivs av Hydén (2013) som ett patriarkalt maktutövande där begreppen makt och kontroll berättigar männens handlingar utifrån patriarkala samhällsstrukturer. Detta resonemang har bland annat används av svenska myndigheter i sitt arbete med frågan om varför kvinnor blir misshandlade.

Författaren anlägger ett processperspektiv på ett socialt problem vilket enligt författaren innebär att ett socialt problem är knutet till samtiden. Hur samhället idag ser på kvinnomisshandel överensstämmer inte med hur samhället för 100 år sedan såg på kvinnomisshandel. Vidare exemplifierar författaren detta och menar att mannen oftast ses som subjekt och kvinnan som objekt när det talas om sociala problem utifrån ett könsperspektiv. Det resonemang Hydén (2013) beskriver utgår från mäns våld mot kvinnor i en heterosexuell relation. Detta perspektiv inrymmer

därför inte andra aspekter, såsom våld inom samkönade par, våld mot HBTQ-personer eller kvinnors våld mot män.

Under 2000-talet har könsmaktperspektivet vuxit sig fram som en förklaring och som en förståelse för mäns våld mot kvinnor vilket sedan har förmedlats genom massmedia ut i samhället. Burcar (2008) hänvisar till Steen (2003) som menar att den kunskap som har producerats utanför denna förståelse har haft svårigheter att nå legitimitet inom det vetenskapliga fältet. Vidare skriver Burcar (2008) att många forskare och praktiker är överens om att några grundläggande utgångspunkter i förståelsen av mäns våld mot kvinnor kan utgå från kön och makt, men påpekar dock att det finns andra förklaringsmodeller som diskuteras.

År 2001 släpptes den nationella undersökningen *Slagen Dam* om mäns våld mot kvinnor. Den var den första stora nationella undersökningen som skulle kartlägga omfattningen av det våld som kvinnor utsätts för av män. Den är skriven av Lundgren et al. (2001) på uppdrag av Regeringen och Brottsoffermyndigheten. Undersökningen genomfördes genom att skicka ett frågeformulär till 10 000 slumpvis utvalda kvinnor mellan 18–64 år, varav 70 procent svarade. Fram till att undersökningen publicerades saknades det statistik som visade hur omfattande och förekommande våld mot kvinnor är. Författarna skriver att bristen på forskningsbaserad kunskap kring ämnet resulterade i att våld mot kvinnor hanterades som ett marginellt forum, men enligt studien visar resultatet att problemet är långt från marginellt. Vidare skriver de att våldsutövaren har betraktats som en avvikande och ovanlig man och att våld endast förekom i socialt belastade miljöer. En av de vanligaste förklaringsmodellerna till varför män slår kvinnor är att det beror på individuella faktorer hos mannen. Det kan bero på att han anses vara störd, sjuk, avvikande eller på något fel i hans personlighet. Detta anses vara en individualpsykologisk förklaring. Andra förklaringsmodeller till våld i nära relationer som beskrivs är ett socialorienterat perspektiv som fokuserar på mannens sociala förhållanden, systemteori som fokuserar på familjen, samt ett kvinnoperspektiv som utgår från ett könsmaktperspektiv.

Lundgren et al. (2001) beskriver synen på våld som ett kontinuum. Tanken om våld som ett kontinuum förklaras med att det inte ska vara en hierarki mellan de olika våldstyper kvinnan utsätts för. Författarna beskriver att kvinnan ofta kan minimera våldshändelsen genom att hon jämför ett hot med fysiskt våld vilket gör att hotet anses vara mindre allvarligt. Vad som i juridikens mening anses vara lindrigt anses inte vara lindrigt för kvinnan som blir utsatt. Att se våldet som ett kontinuum innebär att olika uttryck för våld kan anses vara allvarliga och att det inte ska finnas en hierarki mellan dessa. Lundgren et al. (2001) skriver om våldets normaliseringsprocess utifrån intervjustudier som har visat att kvinnor har svårt att tolka och sätta ord på våldet som de har blivit utsatta för. Detta skriver författarna kan bero på att det finns samhälleliga föreställningar om att våldet utövas av en speciell man mot en speciell sorts kvinna.

Lundgren (2012) beskriver våldets normaliseringsprocess som en teoretisk modell där författaren förklarar underliggande logiker som kan beskriva processens dynamik. Situationen ser dock olika ut i varje faktiskt fall och modellen ska därför inte användas som en konkret modell för alla kvinnor som lever i en våldsam relation. Lundgren (2012) beskriver tre utmärkande drag för våldets normaliseringsprocess utifrån kvinnans perspektiv, gränsförskjutning, isolering och växlingar mellan våld och värme. Gränsförskjutning beskrivs som en omärklig förskjutning av kvinnans gränser parallellt med att kvinnan försöker att anpassa sig till de krav som ställs på henne från mannen. Dessa krav är dessutom ständigt skiftande. Genom gränsförskjutningen blir kvinnan successivt mer underordnad mannen och gränserna för vad hon uppfattar som acceptabelt eller inte flyttas (Lundgren 2012).

Isolering beskrivs som att gränserna mellan gott och ont utradas. I takt med att kvinnan blir allt mer isolerad blir mannen hennes enda sociala och känslomässiga referensram. Då det onda i förhållandet uppfattas mer och mer som normalt, upplevs det som är gott i ljuset av det onda och uppfattas således som mer positivt än vad det egentligen är. Därmed jämför hon ständigt dessa olika uppfattningar av mannen eftersom han blir hennes enda referensram. På så sätt får den extrema nyansen av mannen stor betydelse för kvinnan (Lundgren 2012). Växlingen

mellan våld och värme från mannen är ett utmärkande drag i våldets normaliseringsprocess. Lundgren (2012) menar att dubbelheten tillsammans med dess växlingar är en nyckel för att förstå våldet. Mannens växlande beteende skapar en förvirring hos kvinnan där gränserna mellan våld och kärlek suddas ut och kopplas samman. Därigenom kan kvinnan komma att uppleva våldet som ett uttryck för kärlek och omtanke (Lundgren 2012). Vidare beskriver författaren hur våldet gradvis internaliseras hos kvinnan där mannens verklighet blir kvinnans verklighet. Internalisering skapar förutsättningar för att våldet kan vidmakthållas (Lundgren 2012). Lundgren et al. (2001) skriver om kvinnors förståelse av våldet ur ett retroperspektiv. De menar att kvinnorna ser på våldet annorlunda när de är i relationen jämfört med efter att relationen är avslutad. Detta beskrivs av författarna som en avnormaliseringsprocess. Det innebär att isoleringen och mannens kontroll över kvinnan är bruten. Utifrån detta resonemang menar författarna att kvinnan inte ser det hon blir utsatt för som våld vilket de menar minskar benägenheten att rapportera det som kvinnan varit med om (Lundgren et al. 2001).

2.2 Föreställningar om våld och misshandel

Holmberg och Enander (2010) har genomfört en studie med kvinnor som varit utsatta för våld av sina manliga partners. Ett ämne som berörs i intervjuerna är bilden av misshandel och bilden av en kvinna som blir misshandlad. Författarna gör antagandet att om en kvinna inte ser sig själv som misshandlad eller ser våldet som misshandel så beror det på den bild som målas upp av vad en misshandel innebär och hur en misshandlad kvinna ser ut. Detta menar författarna exempelvis beror på massmedias bild av vad våld är och att våldet ofta skildras som fysiskt och som grovt.

I en artikel skriven av Owens (1975) skriver författaren om kvinnomisshandel. Syftet med artikeln är att kommentera utifrån andra genomförda studier vilka problem en kvinna kan möta i våldsamma relationer. Författaren skriver att trots att hustrumisshandel varit lika omfattande som tidigare har det då betraktats vara legitimt. Detta då det har funnits en syn, och till viss del fortfarande finns en syn på att det bör finnas en dominant man i äktenskapet och i familjen. Trots att

artikeln är skriven för 45 år sedan anses den vara relevant då Owens (1975) speglar problemets karaktär på ett sätt som även görs av författare i nyare studier. Författaren beskriver hur begreppet battered wives (misshandlade fruar) är användbart eftersom det drar åt sig uppmärksamhet till problemet våld inom äktenskap mot kvinnor. Owens (1975) menar dock att begreppet undanskymmer att det inom många äktenskap förekommer lite våld emellanåt, men att våldet inte alltid är grovt eller ofta återkommande.

Owens (1975) hänvisar till Owens och Marsden (1975) som i sin studie har påvisat att orsaker till och konsekvenser av äktenskapsvåld är komplexa. Exempelvis att kvinnor som är gifta med våldsamma män kan hysa känslor för dem och anförtro sig åt dem. I studien skriver de att den stereotypiska bilden av en man som slår sin fru kan beskrivas som att han är en grov och rå man, att han har ett kriminellt förflutet, är alkoholist eller är psykiskt sjuk. Dock har det visat sig att det ofta inte överensstämmer med verkligheten. Många män beskrivs som att de är bra fäder, intresserade av barnens liv och att de har bra jobb. Vidare skriver de i studien att mellan våldets gånger så var relationen oftast bra. Till följd av detta och på grund av den tillgivenhet som fruarna värderade i relationen så ville de inte lämna det våldsamma äktenskapet. Att kvinnor stannar i äktenskapet kan också bero på känslor av skam och skuld över att ha misslyckats med äktenskapet och att de inte har lyckats upprätthålla den harmoni i äktenskapet som förväntas av dem. Även djupt internaliserade uppfattningar av äktenskap påverkar synen på våld i äktenskap och dessa uppfattningar kan vara svårföränderliga (Owens 1975).

I en studie genomförd av Hydén (2008) skriver författaren om synen på misshandel. Författaren ger exempel på att vissa anser att en örfil bör räknas som misshandel medan andra anser att det inte bör göra det. Författaren menar att det finns lite forskning om hur en misshandlad kvinna och den man som misshandlar kvinnan uppfattar och benämner våldet. I studien intervjuades kvinnor och män där männen vid ett flertal gånger misshandlat kvinnan. De flesta av männen som intervjuades ansåg att det inte var en fråga om misshandel utan att det handlade om ett bråk, en av männen uttryckte sig följande ”Misshandel – ’de är ju riktigt

stryk de'. Men att knuffas och säga 'stick' ... det är nästan larvigt." (Hydén 2008 s. 125). De flesta av kvinnorna som intervjuades beskrev våldshändelsen som en misshandel. Hydén (2008) skiljer på misshandel och bråk genom att påpeka att när det talas om misshandel så finns det en tydlig förövare och ett tydligt offer. Dock var det inte uppenbart för kvinnorna i studien att det våld som de blev utsatta för skulle kallas för misshandel. En definition av en misshandlad kvinna är att hon är ett offer för manlig maktutövning. Enligt Hydén (2008) är definitionen korrekt men menar att det krävs en förändring av den då den är alltför snäv. Beskrivningen relaterar också till att kvinnan är ett offer vilket enligt författaren blir en begränsning av kvinnan eftersom kvinnan inte vill bli förknippad med de egenskaper som anknyter henne till att vara ett offer.

2.3 Hanteringsstrategier

I en studie av Crawford, Liebling-Kalifani och Hill (2009) har författarna intervjuat kvinnor som tidigare levt i en våldsam heterosexuell relation. Kvinnorna som intervjuades har även barn tillsammans med männen, vilket således gör att kontakten till dem inte är helt bruten. Studien visar att kvinnornas identitet och självkänsla är starkt influerade av kulturen och samhället de lever i, vilket i sin tur har påverkat de beslut som kvinnorna har tagit för att hålla ut i en våldsam relation. Författarna framför att kvinnorna känner skam och skuld över misshandeln vilket gör att de blir tysta och inte berättar för andra om det. Kvinnorna hanterar detta enligt författarna genom att skära av sina känslor, det innebär att kvinnorna frikopplar sig från de känslor som händelserna framkallar vilket kan ses som ett sätt att hantera situationen. Kvinnorna minimerade också effekterna av övergrepp och försökte rättfärdiga männens beteende, vilket tycktes minska deras motståndskraft och handlingsfrihet. Skuld är även en känsla som visar sig i Enanders (2010) studie där kvinnorna efter förhållandets slut benämner sig själva som dumma för att ha stannat i relationen.

Cavanagh (2003) skriver om hur kvinnorna i studien förstår och svarar på de kränkande upplevelser som de utsatts för av sin partner. Artikelns data består av intervjuer med 136 kvinnliga partners till män som utövat våld mot dem. Studiens data är insamlad utifrån *The Violent Men Study*, vilket är en longitudinell och jäm-

förande utvärdering av två program i Skottland för förövare inom hemmet. Artikeln framför att kvinnornas svar på våld är både dynamisk och komplex, och författaren menar att kvinnorna aktivt svarar på det våld som de utsätts för inom relationen. Kvinnorna finner strategier för att reducera våldet och för att stå emot när männen försöker att förmildra deras upplevelser och förståelse av våldet. Cavanagh (2003) framför att de flesta av kvinnorna i studien lärde sig att läsa av sina män för att se signaler på fara. Genom signalerna beslutade de vilken strategi de skulle använda sig av vid det aktuella tillfället för att förminska eller förhindra våldet, exempelvis säga emot eller att bete sig på det sätt mannen ville. Många av kvinnorna försökte även testa männens gränser men dessa gränser var skiftande. Författaren skriver att kvinnorna har motsägande känslor kring mannen. De har hopp om att våldet ska upphöra men inser slutligen att hennes påverkan på situationen är begränsad.

I en studie genomförd av Hydén (2001) har författaren intervjuat kvinnor om deras uppbrottsprocess från våldsamma män. Författaren skriver om kvinnornas motstånd och menar att det tidigare varit ett outforskat ämne. Detta menar författaren kan vara en konsekvens av att forskningens fokus varit på mannen som våldsutövare och kvinnoförtryckare. Han är den aktive och dominerande. Kvinnan beskrivs som passiv och underordnad och som att hon blir nedbruten av den våldsutövande mannen. Hon beskrivs även vara maktlös och undergiven mannen. När Hydén (2001) frågade kvinnorna om uppbrottsprocessens avgörande eller vändpunkt kunde inte kvinnorna berätta någon enskild orsak utan beskriver snarare det som en process. Tiden innan uppbrottsprocessen beskrivs som en förhistoria. Under denna tid var kvinnornas samspel med männen viktig, de höll på med en aktivitet som beskrivs som en "försök- undvika-våld"- aktivitet. Det kan beskrivas som en strategi för kvinnorna. Kvinnorna betedde sig på ett sådant sätt att mannen inte skulle bli missnöjd med henne och kvinnan försökte således kontrollera de negativa känslorna han hade och inte göra honom arg. Genom denna strategi så anpassade kvinnorna sig till den situation de befann sig i.

Scheffer Lindgren och Renck (2008) har genomfört en studie där djupintervjuer utförts med 14 kvinnor som alla tidigare levt i en heterosexuell relation där våld

mot kvinnan förekommit. Studiens fokus var att undersöka den process som fick kvinnorna att lämna den våldsamma relationen. Författarna framför *rädsla som en drivande kraft att lämna* som kärnkategori i den utförda studien. Inom kärnkategorin påvisar författarna tre underkategorier. Den första av dem kallar författarna *restraining break up*. Här beskriver de hur kvinnornas narrativ visat olika faktorer som hindrat dem från att bryta upp från mannen. Dessa faktorer innefattar bland annat en passionerad kärlek i början av förhållandet, att våldet kommit smygande och successivt samt hur mannen pendlar mellan våld och ömhet.

Kategorin *balancing between leaving and staying* beskriver hur våldet gradvis eskalerar och att kvinnorna kan göra försök att lämna relationen. Författarna beskriver hur männen inte släpper taget om kvinnorna utan lovar dem att de ska ändra sitt beteende till det bättre. Utifrån faktorer så som orkeslöshet och rädsla klarar inte kvinnan av att stå emot och tar tillbaka mannen. Tredje kategorin som nämns, *releasing turning point* beskriver författarna som hur kvinnorna kommer till en slutlig insikt. Kvinnorna i studien beskriver hur de kunde se olika personligheter i mannen där mannen kunde njuta av att skada kvinnan eller att våldet blev så pass grovt att det var nog för kvinnorna. Det blev ett val som handlade om liv eller död. Scheffer Lindgren och Renck (2008) menar att analysen av deras studie visar att varierande känslor relaterade till rädsla är vad som kännetecknar kvinnornas uppbrottsprocess.

3. Teorier och begrepp

Begreppet accounts och teorin om det traumatiska bandet är valda som teoretiska utgångspunkter i uppsatsen. Detta för att få en djupare och ökad förståelse för en våldsutsatt kvinnas upplevelser och vilka strategier kvinnan kan ha. Användningen av begreppet och teorin ämnar belysa olika dimensioner av relationen. Accounts används i uppsatsen som ett verktyg för att förstå kvinnornas perspektiv och hjälper även till att förklara det traumatiska bandet. Det traumatiska bandet används även för att visa komplexiteten i förhållandets karaktär.

3.1 Accounts

En utgångspunkt för den teoretiska ramen för analys av vår empiri är det sociologiska begreppet accounts. Begreppet har utformats av Scott och Lyman (1986). En account beskrivs som ett språkligt verktyg som används när en handling ifrågasätts och värderas av andra. Account används inom den sociala interaktionen mellan människor för att förhindra att konflikter uppstår. Det blir ett typ av förebyggande som förklarar glappet mellan en handling och handlingens förväntningar av omgivningen. När en person genomför en handling som inte lever upp till omgivningens förväntningar förväntas personen förklara sin handling till följd av att handlingen betraktas vara oförutsedd och felaktig av omgivningen.

Det finns inget etablerat begrepp för accounts på svenska, därav används det engelska begreppet i uppsatsen. Då vårt syfte för studien är att få en fördjupad förståelse för hur kvinnor resonerar kring våld och vilka orsaker som gör att kvinnor stannar i våldsamma relationer så anses account-begreppet vara passande. Detta då begreppet används för att förstå hur människor rättfärdigar och förklarar negativa handlingar. Att kvinnorna i självbiografierna stannar i våldsamma och destruktiva relationer är något som ifrågasätts av andra i deras omgivning, men även av de själva. Med hjälp av begreppet kan vi se hur kvinnorna beskriver för

andra men också för sig själva varför de lever kvar i relationen. Vi kan också se hur det våld som kvinnorna utsätts för beskrivs av dem och av våldsutövaren.

Scott och Lyman (1986) skriver att en account både kan användas i syftet att rättfärdiga och ursäkta en handling inför någon annan, men även att göra det för sig själv. Författarna skiljer på förklaringar och accounts. De menar att förklaringar ges vid handlingar som är vardagliga och accepterade av samhället, medan en account istället används när en handling inte är accepterad av samhället. Det finns två typer av accounts, ursäkter och rättfärdiganden. Dessa översättningar kommer genomgående att användas i uppsatsen. En ursäkt beskrivs som när en person medger att personens handling är dålig, fel eller opassande men personen förnekar sitt ansvar för handlingen. När ett uppförande ifrågasätts av andra så är det socialt accepterat att ursäkta sin handling för att minimera risken eller lindra sitt eget ansvar.

Författarna identifierar olika modeller av hur ursäkter vanligtvis formuleras. *Appeal to accidents* innebär att handlingen som skedde förklaras på grund av en olycka och detta anses oftast vara acceptabelt eftersom olyckor sällan händer regelbundet. *Appeal to defeasibility* syftar till den gemensamma överenskommelsen att alla handlingar kräver en intention vilket delas in i kunskap och vilja. När en persons handlingar anklagas av andra kan personen i fråga hävda att hen inte hade all information eller att hen var tvungen att agera på ett visst sätt. En persons kunskap och vilja kan exempelvis påverkas av alkoholkonsumtion. *Scapegoating* innebär att när en persons handling blir ifrågasatt av någon i omgivningen så hävdar hen att handlingen var en reaktion på andras attityder eller beteenden (Scott & Lyman 1986).

Vid ett rättfärdigande erkänner personen att handlingen generellt sett är otillåten eller negativ, men att omständigheterna gjorde att handlingen var nödvändig och tillåten. Handlingen rättfärdigas genom att personen neutraliserar handlingen och dess konsekvenser vilket anses vara socialt accepterat. Det finns olika tekniker för hur en handling kan rättfärdigas. *Denial of victim* innebär att personen rättfärdigar sin handling genom att hävda att den som blev utsatt förtjänade konsekvenserna. *Appeal to loyalties* innebär att personen menar att handlingen var acceptabel eft-

ersom hen gjorde det för någon som hen tycker om eller är lojal gentemot. När en person ger en account för sin handling betraktas den vara godtagbar eller icke godtagbar av omgivningen. Om en account betraktas vara godtagbar av omgivningen så blir den verksam och effektiv vilket leder till att det återskapas balans i relationen mellan personerna (Scott & Lyman 1986).

3.2 Det traumatiska bandet

Holmberg och Enander (2010) skriver om det traumatiska bandet. Det traumatiska bandet beskrivs som en sammansättning av olika band som gemensamt knyter kvinnan och våldsutövaren närmare till varandra. Teorin om det traumatiska bandet är vald som teoretisk utgångspunkt eftersom den möjliggör en djupare förståelse för de orsaker som kan påverka en kvinna att stanna i relationen. Genom det traumatiska bandet kan vi se hur sammanflätningar av olika känslor och tankar skapar komplexa psykologiska processer där alla delar påverkas av varandra hos kvinnan. Holmberg och Enander (2010) har utvecklat det traumatiska bandet utifrån teorin om traumatic bonding. Dutton och Painter (1993) skriver om traumatic bonding där de hänvisar till deras egen definition av begreppet (Dutton & Painter 1981). Författarna beskriver traumatic bonding som en teori som förklarar hur starka känslomässiga band utvecklas till förövaren av kvinnan i en våldsam partnerrelation. Detta till följd av den maktobalans som finns mellan kvinnan och mannen. Våldet i relationen sker inte på regelbunden basis eller kontinuerligt och mannens beteende växlar mellan att vara bra och dåligt (Dutton & Painter 1993).

Holmberg och Enander (2010) beskriver det traumatiska bandet som att det består av både emotionella- och sammansatta band. Emotionella band består av olika känslor. Dessa kan vara kärlek, rädsla, hat, medlidande, skuld och hopp. Vilka i kombination med varandra beskrivs förstärka det emotionella bandet som den våldsutsatta kvinnan har till mannen. Sammansatta band består av tre delar. *Viljan att förstå* innebär att kvinnan vill skapa mening i och förståelse för situationen och genom det känna en upplevelse av kontroll. Kvinnan vill göra situationen begriplig eftersom det kan vara ångestfyllt att inse att personen som gör en illa är den man älskar och blir älskad av. *Beroende* innebär att kvinnan anser att hon är

beroende av mannen, men också att mannen är beroende av henne. *Internalisering* handlar om att kvinnan kan överta mannens bild av verkligheten vilket innebär att kvinnan börjar ifrågasätta sig själv. Beskrivningen av *internalisering* utgår från Lundgrens (1991) begreppsförklaring, men författarna har utvecklat begreppet (Holmberg & Enander 2010). De beskriver internalisering som en dubbelhet, att både leva i mannens verklighet men samtidigt vara medveten om att det är fel. Det traumatiska bandet beskrivs av författarna som att mannen har en stark makt över kvinnan vilket han får genom att få kvinnan att svika eller kränka sig själv. Författarna menar att trakasserier och våld inte är ständigt pågående, men att det sker regelbundet. Den som är överordnad i relationen kränker den andra, men visar även den andra medmänsklighet, vänlighet och värme. Detta menar författarna stärker det traumatiska bandet mellan kvinnan och mannen (Holmberg & Enander 2010).

4. Metod

Nedan redogör vi för vårt metodval, dess förtjänster och begränsningar, urval och datainsamling av empiri samt presenterar självbiografierna. Vi diskuterar även metodens tillförlitlighet samt etiska överväganden och arbetsfördelning.

4.1 Metodologiska överväganden

Vi har valt att använda en kvalitativ forskningsansats i vår studie då syftet med vår uppsats är att få en fördjupad förståelse för hur kvinnor som utsatts för våld resonerar om våldet och vilka orsaker som gör att kvinnor stannar kvar i relationen, vilket bäst besvaras genom en kvalitativ ansats (jfr. Lind 2014). Den empiri som studien tar sin utgångspunkt från är självbiografier skrivna av kvinnor som tidigare varit i ett förhållande av våldskaraktär. En självbiografi beskrivs som en berättelse där berättaren är subjektet och som bygger på personens liv. Detta innebär att berättaren är den person som avgör vad som ska berättas och inte. En biografi beskrivs som ett verktyg för att kunna studera människors kunskap om det sociala livet (Johansson & Öberg 2008).

Då vi vill undersöka självupplevda händelser och undersöka kvinnors egna erfarenheter valde vi självbiografier som empiri. Vi ansåg att självbiografier var det bästa empiriska underlaget för studien. Bryman (2018) skriver att dokumentanalys är en passande metod för insamling av empiri om syftet är att få ett detaljerat material som även sträcker sig över en längre tid. Metoden tillåter oss även att komma åt information som vid observationer eller intervjuer skulle kunna gå förlorad. Detta då händelser som ligger bakåt i tiden kan kräva en viss eftertanke för att återberätta dem. Bryman (2018) skriver att Scott (1900) menar att vid analys av personliga dokument så finns det vissa kriterier att ha i åtanke. Autenticitetskriteriet innebär att den person som påstås vara upphovsman verkligen är det. Trovärdighetskriteriet syftar till om författarens sanna tankar och känslor verkligen återges. Då självbiografierna skrivits i syfte att andra ska läsa de har vi därför haft i åtanke att författarna kan ha förvrängt verkligheten i viss mån.

Representativitetskriteriet handlar om materialet är typiskt för sin kategori. Detta har beaktats utifrån vår medvetenhet om att det som framgår i självbiografierna inte kan antas visa en fullständig bild av förhållandet. Inte heller kan självbiografierna antas vara representativa för en generalisering av kvinnors uppfattning vid relationer av våldskaraktär utan speglar endast deras unika fall. Berättelserna är även skrivna utifrån kvinnornas perspektiv av en tvåsamhet där männens tolkning och uppfattning av relationen inte beskrivs av honom själv. Det sista kriteriet som tas upp är meningsfullhet vilket syftar till om materialet är tydligt (Bryman 2018). Vi anser att de självbiografier som har lästs är tydliga i sina beskrivningar av det som skett, men som tidigare nämnt har vi haft i åtanke att det endast är en beskrivning av relationen.

Med vår metod kommer vi nära kvinnornas egna upplevelser då beskrivningarna är skrivna av kvinnorna själva, med deras egna ord. Kvinnorna som berättar om sina upplevelser har tänkt igenom vad som har hänt och är bra på att sätta ord på händelserna. Detta beskrivs som ett inifrånperspektiv (Johansson & Öberg 2008), vilket är en förtjänst med vår metod då vi vill undersöka hur kvinnor resonerar kring sin relation och orsaker till att kvinnor stannar i en våldsam relation. Något som istället är en begränsning med vår valda metod är att vi inte kan fördjupa oss ytterligare i materialet. Vi kan inte be kvinnorna om förtydligande, ställa följdfrågor eller omformulera oss. Vi betraktade det inte som etiskt försvarbart att genomföra intervjuer med kvinnor med anledning av ämnets känsliga karaktär. Att vi valde självbiografierna som empiri framför intervjuer motiveras också av att tidigare utsatta kvinnor kan betraktas vara en känslig målgrupp. Detta utifrån en maktrelation mellan forskaren och de som studeras (Svenson & Ahrne 2015), då våld i nära relationer kan vara ett känsligt ämne att tala om. Att använda text som empiri ser vi som en fördel med tanke på att kvinnorna har möjlighet att utveckla sina resonemang utan forskarens påverkan och synpunkter. Därmed kan viktiga faktorer som eventuellt skulle förbise i en intervju komma fram som är viktiga för personen i fråga (Lind 2014). Kvinnorna har själva valt att berätta vad de vill i sina självbiografier utan att ha påverkats av vilka frågor som ställts av oss som forskare. Vid en intervju hade risken funnits att det som framgår blir

snedvridet beroende på vilka frågor som ställs (Svensson & Ahrne 2015), vilket hade kunnat påverka att perspektiv missats vid intervjuer.

Trots att vi som forskare inte påverkar det som står i texterna som lästs påverkar vi ändå på vilket sätt empirin analyseras utifrån exempelvis valda teoretiska utgångspunkter. Eftersom självbiografierna är skrivna i efterhand, är det möjligt att de minnen som beskrivs kan innehålla vissa felaktigheter eller efterhandskonstruktioner. Som publicerade böcker är det även troligt att kvinnornas ursprungliga texter har bearbetats och analyserats innan publicering. Förlagen som har publicerat självbiografierna kan ha påverkat innehållet i viss mån. Därav behöver vi vara medvetna om att alla perspektiv inte kommer med i självbiografierna. Även om det förmodligen inte är kvinnans driv i skrivandet av självbiografien så finns det troligen någonstans ett vinstintresse i att producera självbiografien. Vi har trots det valt att se på självbiografierna utifrån att dessa är kvinnornas sanning, då det i slutändan endast är kvinnorna som kan besitta sin egen sanning. En annan aspekt som kan ha påverkat studien är vår egen förförståelse om ämnet, vilken vi hade utifrån tidigare erfarenheter och kunskaper samt medias skildringar av våldsamma relationer. Vår förförståelse och de förväntningarna vi har haft på resultatet har möjligen påverkat vårt sätt att angripa ämnet. Det har därför kunnat påverka exempelvis vad vi har letat efter i empirin och vilka teman vi har funnit. Detta är någonting vi har försökt att motverka genom att bibehålla en medvetenhet om vår egen position i arbetet men som inte kan uteslutas som en påverkansfaktor.

4.2 Urval och datainsamling

Studien utgår från ett målstyrt urval vilket oftast är fallet i kvalitativa studier. Det målstyrda urvalet är gjort utifrån att vi som forskare har valt vilka självbiografier som varit aktuella utifrån studiens forskningsfrågor. Bryman (2018) menar att det målstyrda urvalet kan göras genom en uppsättning av olika kriterier. Det målstyrda urvalet är därmed inte något slumpmässigt urval som kan generaliseras till populationen i stort. Vid ett första urval ville vi avgränsa oss till tidsperioden 2010–2020 för att finna empiri så nära samtiden som möjligt. Vi justerade dock tidsramen till 2007–2020 utifrån andra kriterier som vi bedömde vara viktigare i

urvalet av självbiografier, exempelvis de beskrivningar av relationen som kvinnan ger. Ursprungligen hade vi tänkt att skildra olika partnerkonstellationer, men det visade sig att vid sökning av empiri så var självbiografier skrivna av kvinnor som levt i en våldsam heterosexuell relation mer framträdande bland utbudet av självbiografier på ämnet, vilket gjorde att urvalets utgångspunkt blev kvinnors berättelser.

Vi sökte efter självbiografier på Lunds folkbiblioteks hemsida och på nätbutiken Adlibris hemsida, samt via söktjänsten LIBRIS. Vi använde oss då av sökord som ”våld i nära relation”, ”våld i hemmet” och ”våld”. Det dök upp olika typer av litteratur, exempelvis böcker inom facklitteratur och därför avgränsade vi sökkategorin till självbiografier. Genom att gå igenom vad som dök upp vid vår första sökning kunde vi hitta olika självbiografier som vid första anblick verkade passande till vår studie. Böcker som valdes bort var exempelvis böcker där flera kvinnor berättade sina historier eller böcker som var av självhjälpskaraktär. Böcker som var lämpade men som var svåra att få tag i valdes också bort.

De kriterier vi hade för vår empiri var att kvinnorna skulle skriva om egna upplevda erfarenheter av att leva i en våldsam partnerrelation och att de skulle utgå från sina egna tankar och känslor. Ett viktigt kriterium var att kvinnorna skulle beskriva sina tankar i stunden då våldet skedde och relationen pågick. Detta för att kvinnornas förståelse av relationen som kommit i efterhand genom exempelvis professionell hjälp inte skulle vara huvudfokus i berättelsen. Detta var inte ett enkelt kriterium att uppfylla då självbiografierna är skrivna i efterhand. De självbiografier som slutligen valdes innehåller både beskrivningar av upplevelser som kvinnan hade i stunden samt hur hon uppfattade det i efterhand. Ett annat urvalskriterium handlade om att männen som kvinnorna hade en relation med tillsynes skulle vara en ”normativ man” där inte några andra uppenbara påverkansfaktorer som exempelvis missbruk var i fokus. Vi ville även att självbiografierna skulle vara skrivna som kronologiska berättelser från relationens start till avslut.

Den kvalitativa forskningen strävar efter att uppnå en teoretisk mättnad, det vill säga att urvalsprocessen fortgår till när forskaren inte längre kan urskilja några

nya teoretiska insikter eller kategorier (Bryman 2018). Vi kunde inte på förhand bestämma hur många självbiografier som var aktuella för studien. Sammanlagt lästes åtta självbiografier av oss som ursprungligen uppfattades falla inom ramen för våra kriterier. I slutändan användes fem självbiografier då vi vid läsning av resterande tre självbiografier upptäckte att de inte uppfyllde våra kriterier som vi hade för vårt urval. Vi ansåg även att de fem böcker som vi funnit var tillräckligt innehållsrika utifrån studiens omfång. Vi kunde urskilja teman och mönster i böckerna som var återkommande och menar därför att ytterligare självbiografier troligen inte skulle ge oss fler synvinklar.

4.3 Presentation av självbiografierna

Helvetet jag kallade kärlek av Lena Bivner (2018)

Som nyskild träffar Lena Peter. Hon och Peter inleder ett förhållande och Lena beskriver förhållandet som passionerat. Lena beskriver hur Peter börjar att kontrollera henne och hans beteende förändras och beteendet beskrivs som att pendla mellan värme och kyla. Peters beteende eskalerar och han utsätter henne för psykiskt och fysiskt våld. Han kontrollerar henne på många olika sätt och sätter upp regler i relationen och för hur hon ska bete sig.

En vacker dag lämnar jag honom av Maria Blomqvist (2020)

Maria börjar att träffa Erik och hon känner väldigt passionerat för honom. Maria beskriver hur hon tidigt i förhållandet börjar anpassa sig efter honom och de flyttar ihop i ett gemensamt hus. Maria skriver om en tillvaro fylld av bråk och att Erik utsätter henne för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld. De tar ett gemensamt beslut om att separera men fortsätter att träffas och Erik fortsätter att utsätta henne för våld. Efter en händelse när Erik kör sin bil mot Maria i avsikt att köra över henne så bestämmer hon sig för att polisanmäla honom och han blir gripen.

Kärlekens pris av Nikola T James (2007)

I boken skildrar Nikola hur hon växte upp under omständigheter som innefattade sexuellt utnyttjande och våldtäkt. I tonåren träffar hon Neil, och faller för hans charm. Nikola och Neil gifter sig och redan på bröllopsnatten blir hon fysiskt misshandlad för första gången. I boken beskrivs det hur Nikola torterades,

misshandlades och hölls fången av sin man, som sa sig göra det för att han älskade henne. Våldet ägde rum i flera år, tills den dagen då Neil bokstavligen sa att han skulle döda henne, vilket gav Nikola modet att bli fri.

För ditt eget bästa av Pia Johansson och Anna Carsall (2019)

Boken är skriven utav Pia Johansson, med hjälp av Anna Carsall. I boken skildras det hur Pia träffar Fredrik och en passionerad kärlek uppstår. Pia beskriver hur Fredrik inte är som någon hon har träffat tidigare. Till en början är förhållandet fantastiskt men förhållandets karaktär förändras efterhand där hennes gränser flyttas genom påverkan från Fredrik. Boken innehåller flera typer av misshandel, så som psykisk misshandel, fysisk misshandel och sexuell misshandel. Pia beskriver hur Fredrik menade att allt han gjorde var för hennes eget bästa, vilket Pia tillslut började tro var sant.

Kvinnofridsmyten - när skyddsnäten brister av Kristina Loveby (2017)

Kristina träffar Markus och de inleder snabbt ett förhållande. I början är förhållandet perfekt men efter ett tag börjar Markus beteende att förändras. Förhållandet pendlar mellan att vara bra och dåligt. Våldet blir alltmer fysiskt och Kristina behöver vid ett flertal gånger uppsöka sjukvård. Vid ett grovt misshandelstillfälle hamnar Kristina på sjukhus och skickas därifrån till en kvinnojour. Markus polisanmäls och Markus fortsätter att besöka henne. Vid ett tillfälle tänker Markus iscensätta Kristina och deras gemensamma dotters självmord, men Kristina lyckas tillkalla polis och Markus blir gripen.

4.4 Bearbetning och analys av empiri

I analysen har vi utgått från en tematisk textanalys. Vi har valt tematisk textanalys eftersom vi efter vår första läsning tog ett preliminärt beslut vilka teman som var tänkbara att passa för studiens analys. Då vi från start hade som syfte att utgå från frågan varför kvinnor stannar i våldsamma relationer började vi vid första läsningen av empirin att leta efter faktorer varför kvinnor stannade. Rennstam och Wästerfors (2015) beskriver att forskaren bör bli förtrogen med sitt material vilket kan göras genom att läsa materialet flera gånger. Materialet behöver även delas upp eller ordnas. Att bli förtrogen med sitt material beskrivs också som att fors-

karna bör umgås med det. Vi läste igenom vår empiri ett flertal gånger och genom att göra det fick vi nya tankar kring det som lästes. På så vis blev vi förtrogna med vårt material och fann teman utöver de som uppkom vid första läsningen. Parallellt med detta påbörjade vi arbetet med att finna lämpliga teorier. Vi ansåg att accounts och det traumatiska bandet var passande för analysen av empirin. Teorin har varit till hjälp i utformandet av de teman som hittats. Rennstam och Wästerfors (2015) beskriver att forskarens teoretiska förståelse påverkar den analytiska blicken. De menar att forskaren bör vara medveten om att teorin och begrepp styr hur forskaren sorterar materialet.

Vid den andra läsningen påbörjade vi vårt arbete med kodning av materialet genom att aktivt leta efter citat som vi fann intressanta och skapade utifrån dessa olika teman. Bryman (2018) beskriver att Ryan och Bernard (2003) menar att vid sökande efter teman bör forskaren ha ögonen öppna för bland annat repetitioner, saknade data samt likheter och skillnader i materialet. De citat som vi fann intressanta skrevs in i ett gemensamt dokument som färgkodades utifrån olika teman. Genom att läsa dokumentet fann vi en mängd mindre teman som vi tillsammans bearbetade och jämförde med varandra. Exempel på dessa var: hopp, ambivalens i sina känslor, skuldbeläggande av sig själv, normalisering av vardagen och rättfärdigande av mannens beteende. Vid vår bearbetning av de teman som inledningsvis funnits kunde vi urskilja hur olika teman kunde rymmas inom ett bredare huvudtema. Dessa huvudteman var exempelvis: varför kvinnan stannar, synen på sig själv och synen på mannen.

Då vårt empiriska underlag omfattade fem självbiografier kunde inte allt material användas i studien. Därför gjordes en reducering av texten där delar valdes ut. Att reducera beskrivs som att material väljs bort genom att passande citat väljs ut. Risken med reducering är att forskaren väljer bort det som inte anses passa till studiens tes, och det är därför av vikt att skapa en representation av sitt material (Rennstam & Wästerfors 2015). Det försökte vi åstadkomma genom att välja ut citat från olika böcker. Ytterligare en läsning gjordes av empirin för att kontrollera våra teman och om vi kunde urskilja någonting som vi tidigare förbisett. Vår uppfattning var att de teman som framgick vid tidigare läsning fortfarande stämde,

men att en korrigerig i vilka teman som var passande under vilka huvudteman behövde göras. Efter vidare arbete med valda citat blev istället de valda huvudtemana: hopp om förändring, det är mitt fel att han slår och enstaka olycks- händelser, men inte våld. En viktig del i bearbetning av empirin är argumentering. Argumentering innebär att forskaren med hjälp av teori formulerar sina fynd (Rennstam & Wästerfors 2015). När vi började att analysera vår empiri gjorde vi det med hjälp av teoretiska begrepp och tidigare forskning. Vi satt gemensamt och diskuterade de citat som vi hade valt ut.

4.5 Tillförlitlighet

För att bedöma en studies tillförlitlighet används inom kvantitativ forskning begreppen validitet och reliabilitet. Vissa författare menar att begreppen behöver andra definitioner när de används inom den kvalitativa forskningen (Bryman 2018). I vår bedömning av studiens tillförlitlighet kommer vi att använda oss av begreppen i den mening som LeCompte och Goetz (1982) beskriver de enligt Bryman (2018). Validitet delas in i extern och intern validitet. Den externa validiteten syftar till vilken utsträckning som studiens resultat kan generaliseras till andra situationer och sociala miljöer. Den externa validiteten kan inte uppfattas vara som något vår studie uppfyller då undersökningens empiri är begränsad. Samtidigt har studien inte till syfte att vara generaliserbar då syftet är att undersöka problemet utifrån de unika berättelser som de berörda kvinnorna beskriver och få en teoretisk förståelse för hur kvinnor begripliggör sin situation. Den interna validiteten beskrivs enligt LeCompte och Goetz (1982) som att de teoretiska idéer som utvecklas ska överensstämma med de observationerna som gjorts i studien (Bryman 2018). Eftersom vår empiri består av självbiografier har vi haft möjlighet att kontinuerligt gå tillbaka till empirin och läsa den flera gånger för att kontrollera våra observationer.

Den externa reliabiliteten beskriver LeCompte och Goetz (1982) som i vilken utsträckning studien kan upprepas (Bryman 2018). Då empirin i studien utgår från tryckta självbiografier som är tillgängliga och som antas komma att fortsätta vara tillgängliga kan det vara en stärkande faktor för den externa reliabiliteten i studien. Genom empirin och de valda teorierna kan studien således göras på nytt

av andra forskare. Trots det kan vi inte säkerställa att studien skulle visa samma resultat om den utfördes av någon annan då bland annat samtiden, förförståelse och den sociala miljön är faktorer som kan påverka de resultat som framgår. Den interna reliabiliteten bedöms utifrån i vilken grad de som utför forskningen är överens om hur empirin ska tolkas (Bryman 2018). Då vi är två som utfört studien gemensamt har vi genomgående diskuterat de tolkningar som har framgått för att kontrollera med varandra om vår uppfattning var samstämmig. Vid de få tillfällen där våra tolkningar skiljt sig åt under arbetet har vi förkastat tolkningen med grunden av att den således kan ses som alltför subjektiv.

4.6 Etiska överväganden

Att genomföra samhällsvetenskapliga undersökningar kräver att forskaren är medveten om vilka etiska principer som finns och vilken betydelse de etiska övervägandena har inom forskning. Några viktiga förhållningspunkter inom etiska överväganden är om de som deltar i studien kan lida skada till följd av sin medverkan eller om forskningen inkräktar på privatlivet (Bryman 2018). Vetenskapsrådet (u.å.) skriver om olika etiska krav inom forskning. *Informationskravet* innebär att forskaren ska informera deltagarna om undersökningens syfte och ge en beskrivning av genomförandet av studien. Deltagarna ska informeras om att deras deltagande är frivilligt och att deltagarna när som helst kan avbryta sin medverkan. *Samtyckeskravet* innebär att forskarna måste inhämta samtycke för deltagande då personerna har rätt att bestämma själva om sitt deltagande i studien. *Konfidentialitetskravet* innefattar att deltagarnas uppgifter ska vara konfidentiella och hanteras så att inte en person som inte är behörig kan ta del av dessa. *Nyttjandekravet* innebär att de uppgifter som har insamlats av deltagare bara får användas till studiens syfte och ändamål.

Det är av vikt att förhålla sig till de etiska kraven i all typ av forskning. Vi har därför ansträngt oss för att förhålla oss till de etiska kraven i så stor utsträckning som möjligt. Då vår empiri består av offentligt publicerade böcker görs bedömningen att de etiska kraven på så vis redan är beaktade inför publicering. Det som vi i denna studie har fokuserat på vid vår användning av empirin är därför främst i form av att förhålla oss rättvist och ärligt gentemot empirin. Vi har också strävat

efter att vara objektiva. Vårt förhållningssätt till materialet har grundat sig i att den enskilde inte ska lida skada. Å ena sidan har kvinnorna själva aktivt valt att vara offentliga med sina berättelser. Å andra sidan har kvinnorna inte tänkt på sina berättelser som underlag för forskning.

4.7 Arbetsfördelning

Vårt mål har varit att göra så mycket som möjligt gemensamt. Då det inte alltid varit möjligt att sitta tillsammans och skriva har vi haft daglig telefonkontakt för att stämma av och lagt upp arbetet gemensamt. Vi har delat upp arbetet i empirin då vi har läst fyra böcker var av de åtta som lästes inledningsvis. Vissa moment inom problemformulering och kunskapsläget har vi delat upp men vi har hjälpts åt att bearbeta de texter vi skrivit. Vi kodade empirin gemensamt och har gemensamt skrivit analysen samt den avslutande diskussionen.

5. Resultat och analys

I följande avsnitt presenteras resultat och analys utifrån det empiriska materialet som utgör studiens utgångspunkt. Kapitlet är indelat utifrån de teman som har framgått under analysen av empirin. Resultatet av det empiriska materialet kommer att analyseras i avsnittet utifrån de teoretiska utgångspunkter som tidigare beskrivits i uppsatsen. Resultatet kommer även att relateras till tidigare forskning som vi har funnit på området och som har presenterats under kapitlet kunskapsläge.

Utifrån vår första forskningsfråga *Hur begripliggör kvinnor genom självbiografierna de upplevelser som ägt rum i förhållandet?* visar analysens resultat att kvinnorna ofta gjorde omtolkningar och beskrev händelser som något annat än just våld. Trots att våldet upprepades beskrevs det ofta som olyckshändelser och som enstaka incidenter och inte som en del av ett mönster. Det framgick även i resultatet att i de fall när kvinnorna benämnde det som skett i termer av våld såg de på händelsen som att de själva var anledningen till att situationen uppstått. Kvinnorna uttryckte att våldet inte hade hänt om inte de själva hade haft ett visst beteende. Utifrån vår andra forskningsfråga *Hur förklarar kvinnor genom självbiografier att de stannar kvar i en relation där de utsätts för våld?* visar analysens resultat att kvinnorna bar på ett hopp om förändring vilket gjorde att de stannade kvar i relationerna trots att de utsattes för olika typer av våld. Vi ser även att kvinnornas känslor för männen var avgörande för dem att stanna i relationen. Kärlek och hopp om förändring var starka motståndskrafter för dem att avsluta relationen. Analysen är uppdelad i tre teman som utgör kvinnornas sätt att begripliggöra våldsupplevelser:

- Enstaka olyckshändelser, men inte våld
- Det är mitt fel att han slår
- Hopp om förändring

5.1 Enstaka olyckshändelser, men inte våld

Det första temat belyser hur kvinnorna omtolkar det som händer till att vara någonting annat än våld. Lena beskriver en händelse där hon och Peter står och lagar mat tillsammans. Hon tycker att Peter skär en avokado på ett kul sätt, vilket hon påpekar genom att säga det till Peter. Det resulterar i att Peter kastar en kniv och en skål mot henne. Hon beskriver sitt resonemang efter händelsen följande:

Visst hade han betett sig knasigt, men det hade nog inte varit hans avsikt att skada. Kniven hade ju hamnat ett bit bakom mig. Om han blev arg för avokadogrejen så hade han väl rätt att bli det. Kanske hade det varit någonting i min röst som fått honom så förbannad, kanske hade jag låtit ifrågasättande (Bivner 2018, s. 159).

I citatet ovan kan det utläsas att Lena både ursäktar och rättfärdigar Peters beteende. Lenas account fungerar som både *scapegoating* och *appeal to defeasibility* (Scott & Lyman 1986). Dels ursäktas knivkastandet genom att det ”nog inte var hans avsikt att skada”, dels rättfärdigas handlingen utifrån att det var något i Lenas röst som gjort Peter arg. På så vis kan Lena se händelsen som någonting annat än våld. Att ursäkta en handling som anses vara normativt avvikande anses vara socialt accepterat i den bemärkelsen att personens ansvar för handlingen förminskas. I Holmbergs och Enanders (2010) teori om det traumatiska bandet är skuld en av de känslor som skapar ett emotionellt band. Lena förminskar Peters ansvar för handlingen genom att skuldbelägga sig själv för det som hänt. Genom att Lena skuldbelägger sig själv för händelsen tar hon ansvar för vad som händer i relationen, även om det var Peter som gjorde en handling som i en utomståendes ögon betraktas vara negativ. Ett annat sätt som Lena ursäktar Peters beteende på är att Lena benämner det han har gjort som knasigt. Genom att benämna händelsen som ”knasig” kan tolkningen göras att Lena förminskar det som händer på det sätt som hon beskriver händelsen. Lena menar även i citatet att ”han väl har rätt att bli arg” vilket kan förstås utifrån det traumatiska bandet, *viljan att förstå* (Holmberg & Enander 2010). Detta då Lena försöker begripliggöra händelsen och få en känsla av kontroll i situationen.

I en av de andra kvinnornas berättelse beskriver Pia en händelse när hon kommer hem till Fredrik iförd underkläder som han har gett henne. Hennes förväntningar på kvällen var att ha en romantisk kväll. I stället möts hon av en oengagerad Fredrik. Efter middagen går de ut på altanen där Fredrik ”kastar sig” över henne och har sex med henne utan att hon känner sig redo. Hon blir överrumplad och funderar sedan under natten över det som hände.

Jag kände mig sviken. Och ensam. Men jag tog inte min reaktion på allvar, den som talade om för mig att mina behov var viktiga. Jag hade blivit våldtagen. Istället slog jag ner mig själv med en mottanke, som normaliserade det som hänt: Vi var ju båda mitt i livet, med en massa bagage. Det är klart att det blev lite gnissel i början, innan vi lärt känna varandra ordentligt. Han hade säkert bara haft en dålig dag (Johansson & Carsall 2019, s. 40).

I ovanstående citat pendlar Pia mellan olika beskrivningar av händelsen. Dels säger hon att hon har blivit våldtagen men ursäktar samtidigt handlingen med *appeal to accidents* (Scott & Lyman 1986), att Fredrik bara haft en dålig dag och att det är sådant som händer i en relation innan en lärt känna varandra. Citatet kan förstås genom det traumatiska bandet och *viljan att förstå*, eftersom Pia vill skapa mening i och få kontroll över situationen (Holmberg & Enander 2010). Pia vill begripliggöra vad som har hänt vilket hon gör genom att normalisera för sig själv vad som har hänt och genom detta förminskar hon sina känslor inför vad som hände. Samtidigt som Pia ifrågasätter vad som har hänt så kan hon genom *appeal to defeasibility* (Scott & Lyman 1986) ursäkta handlingen genom att mena att Fredrik inte var medveten om att hon inte tyckte om den sexuella handlingen. Detta då de nyligen börjat träffas och att olika människor har olika sexuella preferenser, vilket hon uttrycker som att ”klart att det blev lite gnissel i början”. Därigenom fråntar Pia att Fredrik skulle ha haft som intention att göra henne ledsen. Ett sätt för Pia att hantera vad som har hänt beskrivs av Crawford, Liebling-Kalifani och Hill (2009) som att kvinnan skär ner på sina egna känslor inför vad som hänt. Detta beskrivs som en strategi där kvinnan minimerar effekten av övergrepp genom att exempelvis rättfärdiga mannen beteende. Genom att Pia förminskar sina känslor kan hon hantera situationen.

I kvinnornas berättelser benämner de inte sina upplevelser som våld utan de beskriver handlingarna som att männen visserligen tappar humöret, nyper, knuffar och kallar dem hora, men inte utövar våld. När kvinnorna berättar om händelser beskriver de dessa som att de uppfattar händelserna som enskilda incidenter och inte som händelser som är sammankopplade med varandra. Kristina beskriver hur hon kände när hon nyligen kommit till en kvinnojour efter att blivit grovt misshandlad, då polis tillkallats och Kristina blir inlagd på sjukhus för sina skador.

Vi tittar på de andra med avsmak. Jag är länge övertygad om att jag skiljer mig från de andra kvinnorna på jouten. Jag tycker synd om dem som hade män som slår dem. Min man är ju inte sådan, han tappar ju bara humöret ibland. För det mesta är han full av kärlek. För det mesta så älskar han ju mig och sina barn. Han skrattar och är snygg och charmig. Jag ser de andras män framför mig. Deras utländska killar som slår dem, mest hela tiden. Så har minsann inte jag det (Loveby 2017, s. 68f).

Kristinas account fungerar som en *appeal to accidents* (Scott & Lyman 1986), och ursäktar den misshandel hon utsatts för genom att beskriva den som en slags olycka. Andra män slår ”mest hela tiden”, men Kristinas man är kärleksfull och råkar bara ”tappa humöret ibland”. Att Markus ”för det mesta är full av kärlek” kan kopplas till vad Lundgren (2012) skriver om normaliseringsprocessen där det som anses vara positivt i relationen framhävs i kontrast till det negativa. Kristina beskriver Markus som snygg, charmig och som glad, vilket hon i citatet ovan sätter i kontrast mot bilden hon har av andra män som misshandlar kvinnor. Genom att Kristina inför sig själv framhäver Markus positiva sidor så kan hon blunda för de andra negativa sidorna av honom. Citatet kan också förstås genom emotionella band (Holmberg & Enander 2010). Kristina beskriver sin kärlek för honom vilket är en av de känslor som stärker de emotionella banden. Genom sammansatta band och *viljan att förstå* (Holmberg & Enander 2010), begripliggör Kristina situationen hon är i då det kan vara för ångestfyllt för henne att inse att den man som hon älskar och blir älskad av är den som har gjort henne så pass illa att hon är på en kvinnojour. I citatet kan vi även läsa hur Kristinas bild av sig själv inte överensstämmer med hur hon ser på andra kvinnor på kvinnojouten. Kristina verkar ha en tydlig bild av hur en misshandlad kvinna är och hon ser sig själv som en person som inte passar in i den bilden. Kristina ser de andra kvinnorna som

offer men ser inte sig själv som det. Detta kan kopplas till det Holmberg och Enander (2010) samt Hydén (2008) skriver, att en kvinna inte ser sig som misshandlad på grund av den bild som finns av hur en misshandlad kvinna ser ut. Även Pia beskriver hur hon resonerade kring misshandel under förhållandet och att hon inte ser sig själv som misshandlad, då hon menade att misshandel var om man blev halvt ihjälslagen.

Mina blåmärken och sår efter att han nypt mig, tagit mig hårt i armen eller knuffat mig var ju inte alls så farliga. De räknades inte, de var icke-händelser (Johansson & Carsall 2019, s. 229).

Pias account, *appeal to defeasibility* (Lyman & Scott 1986), innebär att hon bagatelliserar det våld hon blir utsatt för utifrån den bild hon har av misshandel. Pia har en tydlig bild av vad misshandel är och händelserna hon blir utsatt för kan enligt henne inte betraktas som misshandel. Detta kan även kopplas till det Lundgren et al. (2001) skriver kring synen på våld som ett kontinuum. Kvinnan kan jämföra en typ av våld med något som anses vara grövre, exempelvis ett hot kontra fysiskt våld. I Pias citat görs tolkningen att hon ställer våldshandlingarna i kontrast mot varandra, vilket medför att knuffar inte anses ”vara så farligt” och att hon därmed inte betraktar det som misshandel.

5.2 Det är mitt fel att han slår

Vid flera tillfällen beskrev kvinnorna att deras män hade varit våldsamma, men att våldet var deras eget fel eftersom de hade agerat felaktigt. Ett sådant exempel är när Kristina berättar om hur hon och Markus varit på en fest och han blir svartsjuk efter att hon har pratat med hans kollega.

Det är ingen hård knuff och när han förklarar det så där, med sådan kärlek och visar sådan ånger, är det inte svårt att förlåta honom. Jag känner mig faktiskt lite stolt över att han känner så starkt för mig att han blir svartsjuk bara av tanken på att jag kan tycka att någon annan är snygg (Loveby 2017, s. 35f).

Citatet visar hur Markus ursäktar att han har knuffat Kristina och att Kristina godtar hans account för det som skett. Då en account enligt Scott och Lyman (1986) godtas eller förkastas av omgivningen utifrån sammanhangets kontext och kultur

kan citatet ovan visa på hur en partnerrelation kan sätta sina egna kulturella ramar för vad som accepteras. I Markus och Kristinas värld framstår det som logiskt och kanske till och med charmigt, att ta till våld vid svartsjuka. I en annan kontext, däremot, hade Markus account kanske inte alls accepterats. Exemplet visar hur en relation kan skapa sina egna spelregler, med sin egen logik. Detta kan vi även se genom normaliseringsprocessen (Lundgren 2012). Växlingen mellan våld och värme från mannen kan skapa en förvirring hos kvinnan, vilket gör att Kristina ser Markus våld som ett uttryck för hans kärlek. En tolkning av detta är att Kristina romantiserar vad som har hänt och menar att Markus gör det för att han tycker om henne. Enligt denna tolkning stärks även det emotionella bandet mellan Kristina och Markus (Holmberg & Enander 2010).

Kvinnorna benämner sällan det som har hänt som våld, men i de fall där de menar att de har utsatts för våld rättfärdigar de våldet som en logisk konsekvens av deras eget agerande. På så vis ger de en bild av att mannen inte kan lastas för våldet utan att de själva är orsaken till våldet. Ett sådant exempel är när Maria berättar om första gången hon blev fysiskt misshandlad. Hon skriver att de satt och diskuterade och plötsligt blev Erik arg. De skrek och bråkade, han sparkade på henne och kallade henne »djävla hora«.

Erik grät och jag torkade hans tårar, jag kände hans oro och tröstade honom. Hur kunde detta inträffa? Vad hade jag gjort för fel som kunde väcka denna vrede? » Jag är värd något bättre «, sa han. » Men jag ska lära mig stå ut med dig. Sluta upp med att bete dig, förstå i stället hur mycket jag älskar dig – låt mig bara älska dig! « (Blomqvist 2020, s. 33).

Marias account fungerar som *scapegoating* (Scott & Lyman 1986), visserligen definierar hon Eriks agerande som misshandel men pekar samtidigt ut sig själv som syndabock för det som hände. Logiken förstärks av att Erik beskyller henne för att bete sig på fel sätt. Skuld är en av de känslor som hör till emotionella band (Holmberg & Enander 2010). Skuld hos en utsatt kvinna kan uttryckas på så sätt att hon på någon del känner sig ansvarig och har skuld i våldet. Att Maria tröstar honom och ”känner hans oro” kan tolkas som ett uttryck för *beroende* som förklaras av sammansatta band (Holmberg & Enander 2010), Erik är i behov av hennes

tröst och eftersom Maria älskar honom behöver hon möta hans behov och trösta honom.

Skuldbeläggande av sig själv för olika typer av våld är ett genomgående tema i kvinnornas beskrivningar. Det kan vara att kvinnorna tar ansvar för våldet genom att tycka att det är de själva som har betett sig fel och att de därför blir utsatta för våld. I citatet nedan beskriver Nikola hur hon i ett tidigt stadie i förhållandet ställer sig frågan om det är fel på henne. Hon reflekterar över att Neil har en mängd med regler som hon ska följa och att kompromissa kring dem inte är ett alternativ.

Tankarna malde i huvudet. Kanske var det mig det var fel på [...] Man måste kompromissa i ett förhållande. Jag ska försöka anstränga mig mer [...]. Bara för att vårt förhållande inte är så som jag trodde att det skulle bli innebär det inte att det inte kan fungera. Neil är nog väldigt osäker eller något. Hans farfar har precis dött, han behöver antagligen lite uppmuntran och jag kunde ju inte ge upp för minsta lilla motgång. (James 2007, s. 123).

Detta citat kan förstås genom det sammansatta bandets *internalisering* (Holmberg & Enander 2010). Nikola börjar med att visa medvetenhet över situationen hon befinner sig i då hon tycker att det är fel att endast hon ska anpassa sig efter Neils regler och att det inte finns utrymme för kompromiss. Samtidigt som hon förhandlar med sina egna åsikter och känslor så accepterar hon Neils bild av hur förhållandet ska vara. Nikola ursäktar även Neils beteende genom *appeals to accidents* (Scott & Lyman 1986), då hon rättfärdigar hans beteende med Neils farfars bortgång. Neils farfars bortgång blir en förklaring för henne själv varför våldet skedde.

Precis som Nikolas citat kan även Lenas beskrivning av relationens tillvaro kopplas till internalisering (Holmberg & Enander 2010). Lena skriver ”hans verklighet [...] höll på att bli min verklighet” (Bivner 2018, s. 230). Att Lena beskriver att hans verklighet blir hennes verklighet kan tolkas som att hans syn på deras relation blev relationens sanning, vilket Lena var tvungen att förhålla sig till. Att kvinnan anpassar sig till mannens regler kan förstås genom det som inom normaliseringsprocessen beskrivs som *gränsförskjutning* (Lundgren 2012). Det

innebär att när kvinnan anpassar sig till mannens krav på henne så flyttas hennes gränser. På så sätt blir också kvinnan mer underordnad mannen, och vad hon tidigare inte accepterade blir numera acceptabelt.

5.3 Hopp om förändring

Ett annat gemensamt tema som vi utifrån självbiografierna kan utröna är att kvinnorna har hopp om förändring, vilket kan vara en anledning för dem att stanna i relationen. Hopp beskrivs som ett betydelsefullt band i kvinnans försök att upprätthålla förhållandet (Holmberg & Enander 2010), då det kan kännas som ett misslyckande att ge upp relationen vilket vi kan förstå utifrån kvinnornas beskrivningar. Hoppet som kvinnorna beskriver kan både vara att mannen ska återgå till hur han var innan eller att relationen ska bli som vanligt. Ett exempel på detta är när Lena beskriver att hon har ett inre evigt mantra om att ” ’det kommer bli bättre’ ” (Bivner 2018, s. 153). Detta inre mantra om hopp är något som gör att Lena stannar i relationen. Ett annat citat som beskriver hopp om förändring är Maria som menar att hon går med på att gifta sig med Erik med förhoppningen om att relationen ska bli bättre.

Jag funderade mycket på om jag trots allt skulle gå med på att gifta mig eftersom det kanske skulle ge Erik ro och även ge oss hopp i vårt osäkra och svajiga förhållande. Kanske skulle Erik känna sig tryggare med mig om vi var gifta? (Blomqvist 2020, s. 50)

Citatet kan tolkas som att Maria tänker att bara hon gifter sig med Erik så blir det bra. Det har beskrivits av Cavanagh (2003) samt av Crawford, Liebling-Kalifani och Hill (2009) att kvinnor som lever i våldsamma relationer utvecklar strategier för att bibehålla de bra delarna i relationen som de värderar. Att Maria beskriver att hon ”trots allt” skulle gå med på att gifta sig kan ses som en sådan strategi. Maria har en förhoppning om att Erik ska känna trygghet i förhållandet snarare än att hon vill gifta sig för sin egen skull samtidigt som ett giftermål skulle vara gynnande för henne utifrån att hon föreställer sig att det ska förändra förhållandets karaktär till det bättre. Genom *scapegoating* (Scott & Lyman 1986) kan tolkningen göras att Maria ursäktar Eriks dåliga beteende mot henne eftersom han

inte är trygg med henne men att hon ser det som en lösning att gifta sig med Erik då giftermål har en tyngre innebörd än ett förhållande. Likaså beskriver Pia att hon har hopp om förändring i relationen. Pia berättar hur hon var övertygad om att hon och Fredrik på sikt skulle få ett lika magiskt förhållande som de hade i början av relationen.

Bara jag hade tålamod skulle allt bli bra. Han hade sagt att han ville förändras. Att han behövde min hjälp. Allt skulle ordna sig. Jag skulle få honom att förstå att han kunde lita på mig (Johansson & Carsall 2019, s. 116).

Pia uttrycker att Fredrik inte är trygg med henne och att det åligger henne ansvar att allt ska bli bra. Det är Pia som ska få honom att lita på henne. Detta förstärks även av att Fredrik själv uttrycker en vilja till förändring, men att han behöver Pias hjälp med det. Genom att Fredrik uttrycker ett behov av Pia kan även sammansatta band, *beroende* ses i citatet (Holmberg & Enander 2010). Beroendet som uttrycks av Fredrik stärker således det traumatiska bandet i förhållandet och förstärker Pias ansvarskänsla för relationen. Det kan även tolkas i Pias citat likt Marias att Pia använder sig av *scapegoating* (Scott & Lyman 1986). Detta då hon beskyller sig själv för Fredriks brist på tillit.

Ett återkommande tema i självbiografierna är kvinnornas beskrivning av deras kärlek för männen och att de älskar dem trots relationens dåliga sidor. Men kärleken uttrycks även av männen. Precis som hopp tolkas kärleken som en viktig anledning att de stannar i relationen. Detta tema kan förstås med hjälp av begreppet emotionella band som beskriver hur olika känslor kan förstärka det emotionella bandet som kvinnan har till mannen (Holmberg & Enander 2010). Kärlek beskrivs som en stark känsla som knyter kvinnans band till mannen hårdare. I citatet nedan beskriver Nikola sin man och hur hon kände sig älskad av honom.

Romantisk, rolig, pratsam – han var fantastisk. Jag kände mig älskad, även om jag aldrig kunde slappna av, aldrig glömma att jag levde enligt hans regler (James 2007, s. 112).

Citatet visar att trots det våld Nikola utsätts för av Neil så hyser hon känslor för honom då hon uttrycker ”jag kände mig älskad”. Kärleken till mannen gör att det traumatiska bandet stärks mellan dem (Holmberg & Enander 2010). Samtidigt som Nikola beskriver att hon känner sig älskad skriver hon att hon aldrig kunde slappna av eller glömma att hon levde enligt hans regler. Detta kan tolkas som att Nikola är ambivalent i sina känslor. Hon beskriver det positiva i relationen som hon värderar, men beskriver även en sida som kan tolkas vara negativ i relationen. Nikolas beskrivning liknar det Cavanagh (2003) beskriver utifrån sin undersökning där kvinnorna har motsägande känslor kring mannen. Kvinnorna beskriver ett hopp om förändring men att de ändå inser att deras påverkan av situationen är begränsad. Nikolas beskrivning går även att koppla till Owens (1975), som beskriver att kvinnorna värderade de bra stunderna i relationen, vilket gav dem anledning att stanna. Nikola beskriver även i citatet hur fantastisk Neil är, vilket kan tolkas som ett rättfärdigande (Scott & Lyman 1986) som hon gör inför sig själv för att förstärka känslan att Neil är en bra man. Nikola framhäver Neils positiva egenskaper och genom det förminskar hon de delar i förhållandet som hon egentligen inte uppskattar. Genom att göra det inför sig själv blir det som ett övertygande om att det är rätt att älska honom och att stanna i relationen.

Precis som Nikola, beskriver Pia på liknande sätt sin kärlek för Fredrik samt uttrycker ett hopp om förändring ”Jag älskade honom så mycket. Han behövde mig. All rädsla, smärta och förnedring han utsatt mig för fanns inte. Allt skulle bli bra” (Johansson & Carsall 2019, s. 198). Genom det traumatiska bandet kan både emotionella och sammansatta band (Holmberg & Enander 2010) förstås genom Pias citat. Det kan tolkas som att Pias kärlek till Fredrik i samband med de andra känslorna och hoppet som speglas av att ”allt ska bli bra”, är ett uttryck för olika emotionella band som tillsammans skapar en sammanflätning av olika känslor vilket gör bandet mellan dem starkt. Pias formulering om att Fredrik behöver henne kan ses utifrån sammansatta band (Holmberg & Enander) där ett ömsesidigt *beroende* upplevs. Hans behov av henne väger tyngre än det som han har utsatt henne för. Att ”allt skulle bli bra” kan även tolkas som att Pia hade ett inre hopp och förväntning på att det skulle bli bra mellan dem, kärleken till honom var starkare än det han utsatte henne för. Utifrån citatet kan det tolkas som att Pia till

viss del var medveten om att det hon blev utsatt för var negativt men att känslorna för Fredrik väger tyngre än hennes vilja att lämna relationen. Precis som Nikola, beskriver Pia en avvägning mellan hennes känslor i relationen vilket kan kopplas till vad Cavanagh (2003) skriver om att en kvinna kan känna motsägande känslor kring mannen.

6. Avslutande diskussion

Studiens syfte har varit att få en fördjupad förståelse för hur kvinnor som utsatts för våld resonerar kring våldet och vilka orsaker som gör att kvinnor stannar kvar i relationen. Frågeställningarna som ställdes var hur kvinnor begripliggör de upplevelser som ägt rum i förhållandet och hur kvinnor förklarar genom självbiografier att de stannar kvar i en relation där de utsätts för våld. En våldsutsatt kvinna blir ofta uppmanad att lämna en våldsam relation och blir ifrågasatt varför hon inte går. I uppsatsen har det visat sig att det ofta är mer komplext än så. Det kan bero på skam, att kvinnan inte ser sig som våldsutsatt, att våldet inte ses som misshandel, att kvinnan älskar mannen och att hon har hopp om förändring. Våldet uppstår inte heller från en dag till den andra, utan beskrivs av kvinnorna komma smygande och vara gradvis ökande.

I tidigare forskning framgick det olika förklaringar till varför våld äger rum, vad som definieras som våld och andra faktorer som upprätthåller en våldsam relation. Forskning talar för att mäns våld mot kvinnor kan bero på samhällets könsmaktsordning och individuella faktorer hos männen. Våld i nära relation som samhällsproblem har även beskrivits utifrån ett processperspektiv vilket innebär att det anses vara knutet till samtiden. Vad som framkommit i tidigare forskning är också att psykiskt våld inte ses som våld i samma utsträckning som fysiskt våld. Den juridiska beskrivningen av fysisk misshandel (Brb 3 kap § 5) kan tänkas sätta ramarna för huruvida något betraktas vara misshandel eller inte. Men våld beskrivs även utifrån olika våldstyper, såsom fysiskt, psykiskt och sexuellt. Denna uppsats visar att forskningssamhällets olika våldsdefinitioner kan skilja sig drastiskt från de definitioner som används av de som utsätts för våld.

Analysen visar att kvinnorna i självbiografierna inte kategoriserar det som händer som våld eller misshandel. Beskrivningar så som att en knuff inte är våld eller att nypningar är icke-händelser framkommer i självbiografierna. Till följd av att kvinnorna inte benämner det som händer som våld tar de avstånd från händelsen och avfärdar situationen med hjälp av olika accounts (Scott & Lyman 1986). Att kvinnorna ser våldshändelserna som enstaka incidenter och inte som en del av ett

mönster kan vara en orsak för kvinnorna att stanna i relationen, då en gång inte räknas. Enligt analysens resultat kan användandet av accounts anses vara en mer eller mindre medveten strategi bland kvinnorna, där de förminskar det som är negativt och förstärker relationens positiva egenskaper. Genom teorin om det traumatiska bandet (Holmberg & Enander 2010) har vi också sett att det finns ett samspel mellan olika emotionella band där kvinnan har en mängd sammanflätade känslor som interagerar med varandra. Sammansatta band kan förklara att kvinnorna omtolkar våldet utifrån en vilja att förstå det som sker.

En annan aspekt som framkommer i analysen är att när kvinnorna faktiskt erkänner händelser som våld så tar de på sig ansvaret för det som hänt. Genom att kvinnan rättfärdigar mannens beteende som någonting som kvinnan själv bär ansvaret för kan hon både inför sig själv och för andra begripliggöra det som sker. Även här uttrycks sammansatta band genom *viljan att förstå*, men även *beroende* och *internalisering* tar sig i uttryck i kvinnornas berättelser. Genom att analysera kvinnornas berättelser med hjälp av accounts visar vår studie hur en relation skapar sin egen kultur med egna normer. Detta gör att accounts som kanske inte skulle godtas av folk i allmänhet, mycket väl kan fungera i en relationskontext. Även om det i Sverige är ett brott att kasta knivar mot folk, så kan det inom en relation rättfärdigas utifrån att den som blev utsatt hade talat med ”konstig röst” och provocerat handlingen. Uppsatsen visar hur våldsrelationer kan skapa egna normer för vad som anses vara våld, vilket inte alltid inbegriper exempelvis knuffar och hot. Det framgår också att egna normer för vad som rättfärdigar våld kan finnas i relationer, exempelvis att kvinnan gjort något som mannen inte uppskattat.

Något som kan vara problematiskt med forskningens olika definitioner av våld är att dessa definitioner är så pass vida att de inte överensstämmer med de berördas uppfattning av vad våld är. Att de olika våldsdefinitionerna inte når allmänheten kan anses vara problematiskt då poängen med dessa definitioner kan gå förlorad. Uppsatsens resultat visar på behov av en ökad förståelse för att definitioner av våld kan se mycket olika ut. För socialt arbete innebär det en utmaning att nå kvinnor som själva inte ser sig som våldsutsatta, trots att de enligt allmänt utbredda definitioner är det.

Det vi genom uppsatsens resultat vill särskilt uppmärksamma är förståelsen för att de definitioner av våld som finns behöver ta hänsyn till våldets kontext på ett sätt som den inte gör i dagsläget. Utifrån analysen väcks frågan om hur det sociala arbetet kan förbättras för att nå de kvinnor som inte ser sig själva som misshandlade då utsatta kvinnor ofta omtolkar relationen. Det är av vikt att inom socialt arbete ha en förståelse för att uppfattningen av en våldshändelse kan påverkas av sammanhanget. Därför kan det inte antas vara en vedertagen sanning för alla vad som är eller inte är våld utifrån de våldsdefinitioner som finns.

Sammanfattningsvis visar uppsatsens resultat på att kvinnor som lever i våldsamma relationer begripliggör erfarenheter på olika sätt. Till följd av att kvinnorna begripliggör våldshändelser i deras relationer så kan de inför sig själva förklara och hitta orsaker till att de stannar i relationen. Då vi utifrån vårt resultat kan se att kvinnans bild av misshandel var en stor påverkansfaktor för dem så har frågan vuxit sig fram under uppsatsens gång hur socialarbetare ska nå personer som lever i en våldsam relation men som inte ser sig som våldsutsatt. Detta utifrån att personen själv ska vilja ha hjälp då hjälp inte kan ges som en tvångsåtgärd. Slutligen vore det därför intressant att genom vidare forskning undersöka hur socialarbetare på andra sätt kan nå personer som lever i våldsamma relationer, i ett tidigare skeende av relationen.

7. Referenslista

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl. Malmö: Liber.

Brå (2020) Statistik utifrån brottstyper – Våld i nära relationer.

[\[https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html\]](https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html). Hämtat: 2020-11-26.

Burcar, Veronika (2008) *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer – och barn som upplever våld – en forsknings- och kunskapsöversikt*. Solna: Polishögskolan.

Cavanagh, Kate (2003) Understanding Women's Responses to Domestic Violence. *Qualitative Social Work*, 2 (3): 229:249.

Crawford, Emma, Liebling-Kalifani, Helen & Vicki Hill (2009) Women's Understanding of the Effects of Domestic Abuse: The Impact on Their Identity, Sense of Self and Resilience. A Grounded Theory Approach. *Journal of International Women's Studies*, 11 (2): 63-82.

Dutton, Donald G. & Painter, Susan (1993) Emotional Attachments in Abusive Relationships: A Test of Traumatic Bonding Theory. *Violence and Victims*, 8 (2): 105-120.

Eliasson, Mona & Ellgrim, Barbro (2006) *Mäns våld mot kvinnor i nära relation – en kunskapsöversikt*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.

Enander, Viveka (2010) "A Fool to Keep Staying": Battered Women Labeling Themselves Stupid as an Expression of Gendered Shame. *Violence Against Women*. 16 (1): 5–31.

Holmberg, Carin & Enander, Viveka (2010) *Varför går hon?: om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hydén, Margareta (2001) Misshandlade kvinnors uppbrott: en motståndprocess. I: Åkerström Malin & Sahlin, Ingrid (red.) *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur.

Hydén, Margareta (2008) *Kvinnomisshandel inom äktenskapet [Elektronisk resurs] Mellan det omöjliga och det möjliga*. Andra uppl. Linköping: Linköpings universitet. [<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-41683>]

Hydén, Margareta (2013) Har sociala problem ett kön? I: Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Andra uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Johansson, Anna & Öberg, Peter (2008) Biografi- och livsberättelseforskning. I: Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Första uppl. Stockholm: Natur & kultur.

Lind, Rolf (2014) *Vidga vetandet – En introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Första uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Lundgren, Eva, Heimer, Gun, Westerstrand, Jenny & Kalliokoski, Anne-Marie (2001). *Slagen dam - mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige: en omfattningsundersökning*. Umeå: Brottsoffermyndigheten.

Lundgren, Eva (2012) *Våldets normalisering och andra våldsförståelser*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.

Owens, David (1975) Battered Wives: Some social and legal problems. *British Journal of Law and Society*, 2 (2): 201-211.

Scheffer Lindgren, Maria & Renck, Barbro (2008) Intimate partner violence and the leaving process: Interviews with abused women, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 3 (2): 113–124.

Scott B. Marvin & Lyman M. Stanford (1968) Accounts. *American Sociological Review*, 33 (1): 46-62.

SFS 1998:393. *Lag om ändring i Brottsbalken*.

Socialstyrelsen (2019) Våld i nära relationer. [<https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/>]. Hämtat: 2020-12-10.

Svensson, Peter & Ahrne, Göran (2015) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber.

Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015) Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber.

Vetenskapsrådet (u.å.) *Forskningsetiska principer inom humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Empiriskt material

Bivner, Lena (2018) *Helvetet jag kallade kärlek*. Stockholm: Ordberoende Förlag.

Blomqvist, Maria (2020) *En vacker dag lämnar jag honom*. Uppdaterad upplaga, Stockholm: Ordberoende Förlag.

James, Nikola T. (2007) *Kärlekens pris*. Malmö: Bra Böcker.

Johansson, Pia & Carsall, Anna (2019) *För ditt eget bästa*. Stockholm: Ordberoende Förlag.

Loveby, Kristina (2017) *Kvinnofridsmyten – när skyddsnäten brister*. Reviderad utgåva med nyskrivet material. Malmö: Roos Böcker.